

INSURE

Innovative Sustainable Remediation

EGENKONTROLL AV FÖRORENADE OMRÅDEN

i Sverige

Miljöbalkens syfte

Miljöbalken¹ syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att en hälsosam och god miljö säkras för nuvarande och kommande generationer. Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa och miljö skyddas mot skador och olägenheter av såväl föroreningar som annan påverkan. Mark, vatten och fysisk miljö i övrigt ska användas så att en långsiktigt god hushållning tryggas. Kretslopp ska uppnås genom att återanvändning, återvinning och annan hushållning av material, råvaror och energi främjas. Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden ska bevaras.

Egenkontrollens syfte

Enligt miljöbalken har alla som bedriver verksamhet som kan påverka människor eller miljön ett ansvar att kontrollera sin verksamhet och arbeta förebyggande för att undvika att skador eller olägenheter uppstår. Ansvaret kvarstår även när en verksamhet har upphört. För att klara det behöver man ha tillräckliga kunskaper om sin verksamhet, omgivningen och miljöbalkens krav. Egenkontroll är den metod som verksamhetsutövare ska använda för att uppfylla och visa att de följer miljöbalkens och myndigheternas bestämmelser.

Foto: Helene Ek Henning

Vad innebär egenkontroll?

Kravet på egenkontroll medför att verksamhetsutövare regelbundet behöver planera, genomföra, följa upp och förbättra sitt arbete för att undvika att skador eller olägenheter uppstår. Egenkontrollen ska ge verksamhetsutövaren kunskaper om

- miljöbalkens krav
- att verksamheten har en fungerande organisation
- driftens och skötselns inverkan
- att nödvändiga kontroller och rutiner finns
- verksamhetens påverkan på miljön och människors hälsa.

Egenkontrollen bör införlivas i verksamheten så att den blir en naturlig del av det dagliga arbetet och behöver omfatta såväl organisatoriska och administrativa som tekniska åtgärder och rutiner.

Verksamhetens egenkontroll ska också ge kunskap om det finns föroreningar i mark och vatten, grundvatten, byggnader eller anläggningar som kan medföra skada eller olägenheter. Kontrollen kan omfatta dokumentation, undersökningar och övervakning.

Egenkontroll av förorenade områden i praktiken

Inom ramen för sin egenkontroll behöver verksamhetsutövare inventera och undersöka mark, vatten, grundvatten samt byggnader och anläggningar inom sitt verksamhetsområde om de inte redan har tillräckliga kunskaper om eventuella förorenade områden. Kunskapen ska sedan ligga till grund för en bedömning av om föroreningar riskerar att skada människors hälsa och miljön via exponering och spridning. För de flesta verksamheter som omfattas av industriutsläppsförordningen² är periodiska kontroller av mark och grundvatten obligatoriska.

Om det finns föroreningar som orsakar risker som behöver åtgärdas med en gång eller på sikt är det lämpligt att verksamhetsutövaren tar fram en handlingsplan för arbetet som följer efter inventering och inledande undersökningar av de förorenade områdena.

Foto: Magnus Kviele

När verksamhetsutövaren utreder vilka efterbehandlingsåtgärder som kan bli aktuella är det viktigt att miljöbalkens övergripande mål om en hållbar utveckling inkluderas så att den i det enskilda fallet mest hållbara efterbehandlingstekniken väljs.

Vid varje efterbehandling måste egenkontrollens omfattning och utformning anpassas efter den aktuella efterbehandlingsåtgärden och pågående verksamhet. Verksamhetsutövaren ska med hjälp av sin egenkontroll kunna visa att åtgärdsmålen uppnåtts och att de åtgärder som vidtagits för att skydda människors hälsa och miljön under efterbehandlingen har haft avsedd effekt. Kontrollen behöver därför planeras parallellt med efterbehandlingen och starta före efterbehandlingen för att ge information om förhållandena före åtgärden.

Under efterbehandlingen behöver egenkontrollen fokusera på att följa upp åtgärden och dess effekter i omgivningen. Egenkontrollen behöver innehålla åtgärder för att minimera riskerna för spridning av föroreningar via mark, luft och vatten, till exempel rutiner för damning och provtagning av ytvatten nedströms det förorenade området.

När området är efterbehandlat behöver verksamhetsutövaren göra uppföljande kontroll och utvärdera om åtgärdsmålen nåtts. Uppföljning av en efterbehandlingsåtgärd kan i vissa fall behöva ingå i verksamhetsutövarens egenkontroll under lång tid beroende på till exempel spridningstid till grundvatten.

Verksamhetsutövaren ansvarar själv för att genomföra tillräcklig egenkontroll av sina förorenade områden och efterbehandlingsåtgärder men tillsynsmyndigheten kan besluta om särskilda krav i ett föreläggande eller ett kontrollprogram. För dem som yrkesmässigt bedriver verksamheter som omfattas av miljöprövningsförordningens³ krav på anmälan eller tillstånd finns specifika krav på egenkontroll i förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll⁴.

Med en tydlig och öppen dialog mellan verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet kan redovisningen av resultaten från egenkontrollen också användas om behov av justeringar uppstår under efterbehandlingen.

Foto: Elisabeth Omsäter

Laghänvisningar och vägledning

¹Miljöbalken (1998:808) 2 kapitlet och 26 kapitlet 19 §

²Industriutsläppsförordningen (2013:250)

³Miljöprövningsförordningen (2013:251)

⁴Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 200:15) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2001:2) med allmänna råd om egenkontroll

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2006:3) om miljörapport

Naturvårdsverkets rapport 5978 Att välja efterbehandlingsåtgärd En vägledning från övergripande till mätbara åtgärds mål

Denna broschyr ingår som en del
i projektet INSURE – Innovative
Sustainable Remediation.

INSURE har som mål att fler
förorenade markområden ska
efterbehandlas, helst med hållbara
metoder.

INSURE

Innovative Sustainable Remediation

